

Det Nye Testamente om opgøret med Moseloven

5 *Idet apostlen Paulus på sine rejser forkyndte det kristne budskab blandt ikke-jøder (heraf tilnavnet "Hedningepostelen"), grundlagde han flere kristne menigheder i bl.a. Syrien, Anatolien, Makedonien og Grækenland. Til disse menigheder skrev Paulus flere breve på græsk, hvori han vejledte dem både i trosspørgsmål, gudsdyrkelse, etik og menighedspleje. Paulus' breve indeholder således vigtige informationer angående de tidligste kristne, deres tros lære, deres ritualer, deres menigheder og disses interne forhold. Det Nye Testamente indeholder tretten breve, der er blevet tilskrevet Paulus. Dog er det kun de syv af disse, der med sikkerhed kan regnes for autentiske Paulus-breve. De autentiske Paulus-breve (skrevet i perioden ca. 51-58) udgør de ældste skrifter i Det Nye Testamente.*

10 *De nytestamentlige evangelier er forfattet i perioden ca. 70 - ca. 95 e.Kr. og afspejler de tidligste menigheders tro, lære og praksis. Det nye Testamente blev samlet omkring år 200 og gjort til kanon omkring år 400.*

15

[Opgøret med Moseloven og forestillingen om frelse gennem lovgerninger er en central del af Paulus' kristendomsforståelse. I sine breve vender han igen og igen tilbage til dette tema. I nedenstående uddrag vender han sig imod forestillingen om, at omskærelse skulle være en betingelse for frelsen. Denne forestilling havde vundet udbredelse blandt de kristne i Galatien. Paulus skrev derfor ca. år 55 et brev til galaterne, hvori han stærkt bebrejdede dem denne vildfarelse:]

25 [Paulus, *Galaterbrevet*, kapitel 1:] [...] 6. Det undrer mig, at I så hurtigt lader jer drage bort fra ham,¹ som kaldte jer ved Kristi nåde, hen til et anderledes evangelium, 7. som ikke er et evangelium; det er kun nogle, der forvirrer jer og gerne vil forvanske Kristi evangelium. [...]

[Kapitel 2:] [...] 16. Da vi ved, at ingen bliver retfærdiggjort af lovgerninger, men kun ved tro på Kristus Jesus, så har også vi sat vor tro til Kristus Jesus, for at vi måtte blive retfærdiggjorte af tro på Kristus og ikke af lovgerninger, thi af lovgerninger vil intet menneske blive retfærdiggjort. [...]

30 [Kapitel 3:] [...] 2. Dette ene vil jeg have at vide af jer: var det i kraft af lovgerninger, I modtog Ånden, eller ved i tro at høre? 3. Er I da så uforstandige? I begyndte i Ånd; vil I nu "fuldende" i kød?² 4. Har I da oplevet så meget til ingen nytte? hvis det da var til ingen nytte. 5. Mon han, som udruster jer med Ånden og virker undergerninger iblandt jer, gør det i kraft af lovgerninger eller ved, at I hører i tro? 6. ligesom jo "Abraham troede Gud, og det blev regnet ham til retfærdighed."³

35 7. Derfor skal I vide, at de, som er af tro, de er Abrahams børn. 8. Og da skriften forudså, at det er af tro, Gud ville retfærdiggøre hedningerne, forkyndte den forud Abraham det evangelium: "I

¹ Dvs. fra Paulus selv, der oprindeligt grundlagde menigheden i Galatien.

² Ifølge Paulus er Guds krav til mennesket især af indre/åndelig art i modsætning til Moselovens bestemmelser, der er kødelige.

³ 1. Mos. 15,5-6. Paulus' pointe er her, at Abraham blev retfærdiggjort af Gud p.g.a. sin tro, før kravet om omskærelse overhovedet opstod.

dig skal alle folkeslagene velsignes;⁴ 9. altså velsignes de, der er af tro, sammen med den troende Abraham. [...]

[Kapitel 5:] 1. Til frihed [fra Moseloven] har Kristus frigjort os. Så stå nu fast, og lad jer ikke på ny spænde i trældoms åg! 2. Se, jeg Paulus siger jer, at lader I jer omskære, vil Kristus ikke gavnere jer noget. 3. Jeg vidner atter for hvert menneske, der lader sig omskære, at han er skyldig at opfylde hele loven. 4. I er kommet bort fra Kristus, når I vil retfærdiggøres ved loven. I er faldet ud af nåden. 5. Vi venter jo ved Åndens hjælp og ud af tro den retfærdighed, som er vort håb. 6. Thi i Kristus Jesus gælder hverken omskærelse eller forhud noget, men tro, som er virksom i kærlighed. 7. I var begyndt godt på løbet. Hvem har hindret jer i at adlyde sandheden? 8. Den overtalelse kom ikke fra ham, som kaldte jer. 9. En smule surdej gennemsyrrer hele dejen. 10. Jeg har den tillid til jer i Herren, at I ikke vil være af anden mening; men den, der forvirrer jer, skal bære sin dom, hvem han end er.

11. Men jeg, brødre! dersom jeg endnu prædiker omskærelse, hvorfor forfølges jeg da endnu? så er jo korsets forargelse borte. 12. Gid de endog ville lemlæste sig selv,⁵ de, som bringer forstyrrelse iblandt jer! 13. I blev jo kaldet til frihed, brødre, kun må friheden ikke blive en anledning for kødet; men tjen hverandre i kærlighed! 14. Thi hele loven er opfyldt i et eneste bud, nemlig dette: "Du skal elske din næste som dig selv." [...]

[Kapitel 6:] 11. Se med hvor store bogstaver jeg skriver til jer med egen hånd. 12. Alle, som vil nyde anseelse på grund af kødet, de tvinger jer til at lade jer omskære, alene for at de ikke selv skal forfølges for Kristi kors' skyld. 13. Thi ikke engang de omskårne holder selv loven, men de vil, at I skal lade jer omskære, for at de kan rose sig af jeres kød. 14. Men det være langt fra mig at rose mig af noget andet end vor Herre Jesu Kristi kors, ved hvem verden er korsfæstet for mig, og jeg for verden. 15. Thi hverken omskærelse eller forhud betyder noget, men nyskabelse. [...]

25

[Ifølge Matthæusevangeliet omtolkede Jesus reglerne for rent og urent, der var en vigtig bestanddel af de traditionelle jødiske spiseregler, der var beskrevet i Moseloven:]

30 [Mattæusevangeliet, kapitel 15:] 1. Da kommer der fra Jerusalem farisæere⁶ og skriftkloge⁷ til Jesus og siger: 2. "Hvorfor overtræder dine disciple de gamles overlevering? De vasker jo ikke deres hænder, når de skal holde måltid."

3. Men han svarede og sagde til dem: "Hvorfor overtræder I selv Guds bud for jeres overleverings skyld? 4. Thi Gud har sagt: 'Ær din fader og din moder,' og: 'Den, der forbander fader eller moder skal lide døden.' 5. Men I lærer: 'Hvis nogen siger til sin fader eller sin moder: 'Det, du skulle have haft som hjælp fra mig, det skal være tempelgave,'⁸ 6. så behøver han slet ikke at

35

⁴ 1. Mos. 12,3

⁵ Lemlæste sig selv: dvs. kastrere sig selv.

⁶ Farisæere: Jødisk gruppering, der i modsætning til Jesus lagde vægt på streng overholdelse af Moseloven (Torah). Jesu religiøse hovedmodstandere.

⁷ Skriftkloge: eksperter i Moseloven og dens fortolkning

⁸ Tempelgave: (hebr. *korban*) Ifølge de skriftkloges fortolkninger (dvs. den mundtlige lov, der ligger til grund for Talmud) kunne mange skænke noget af sin ejendom til templet, men beholde sin dispositionsret over det indtil sin død. På denne måde kunne man unddrage sig at skænke denne ejendom til sine forældre som økonomisk støtte. Jesus anklager med andre ord farisæerne og de skriftkloge for at unddrage sig forældre støtte og det fjerde af de ti bud ('Ær din fader og din moder') vha. af et kneb.

ære sin fader eller sin moder.' Således har I sat Guds lov ud af kraft for jeres overleverings skyld.⁹

7. I hyklere! Med rette har Esajas profeteret om jer og sagt: 8. 'Dette folk ærer mig med læberne; men deres hjerte er fjernt fra mig. 9. Det er forgæves, de dyrker mig, når de fører lærdomme, som kun er menneskebud.'¹⁰

10. Og han kaldte folkeskaren til sig og sagde til dem: "Hør og forstå: 11. Ikke det, der går ind i munden, gør mennesket urent, men det, der går ud af munden, det gør mennesket urent!"

12. Derefter kom hans disciple hen og sagde til ham: "Ved du, at farisæerne blev forargede, da de hørte det, du sagde?"

13. Da svarede han og sagde: "Enhver plante, som min himmelske Fader ikke har plantet, skal rykkes op med rode. 14. Lad dem kun være! de er blinde vejledere for blinde; og når en blind leder en blind, falder de begge i grøften."

15. Men Peter tog til orde og sagde til ham: "Forklar os den lignelse!"

16. Da sagde han: "Er også I stadig så uforstandige? 17. Forstår I ikke, at alt, hvad der kommer ind i munden, går ned i maven og føres ud på det dertil bestemte sted? 18. Men det, som kommer ud af munden, udgår fra hjertet, og det gør mennesket urent. 19. Thi fra hjertet udgår der onde tanker, mord, ægteskabsbrud, utugt, tyverier, falske vidnesbyrd, bespottelser. 20. Det er den slags ting, som gør mennesket urent; men at spise med uvaskede hænder gør ikke mennesket urent."

[Ifølge Markusevangeliet brød Jesus Moselovens bestemmelser om sabbatten:]

[Markusevangeliet, kapitel 2:] 23. Og det skete, at han på sabbatten vandrede igennem en kornmark, og hans disciple gav sig til at plukke aks, mens de gik. 24. Farisæerne sagde da til ham: "Se, hvorfor gør de noget, man ikke har lov til på en sabbat?"

25. Og han siger til dem: "Har I aldrig læst, hvad David gjorde, da han og hans ledsagere kom i nød og blev sultne? 26. hvordan han, da Abjatar var ypperstepræst, gik ind i Guds hus og spiste af skuebrødene¹¹, som kun præsterne har lov at spise, ja, også gav sine ledsagere noget."

27. Og han sagde til dem: "Sabbatten er blevet til for menneskets skyld, og ikke mennesket for sabbattens skyld. 28. Så er da Menneskesønnen også herre over sabbatten."

[Ifølge Moseloven skulle kvinder, der bedrev hor (ægteskabsbrud), straffes med døden (3. Mos. 20,10, 4. Mos. 5,12ff.; 5. Mos. 22,22). Kun kvinder kunne bryde deres ægteskab. Sit eget ægteskab kunne en mand derimod ikke bryde, da han ikke tilhørte sin hustru, som hun tilhørte ham. Kun hvis en mand krænkede en anden mands ægteskab, var han hjemfalden til straf. Ifølge en beretning indarbejdet i Johannes-evangeliet negligerede Jesus disse regler:]

[Johannes-evangeliet, kapitel 8:] 1. Men Jesus gik ud til Oliebjerget.¹² 2. Ved daggry var han atter på tempelpladsen; hele folket kom hen til ham, og han satte sig ned og underviste dem. 3. Men så kommer de skriftkloge og farisæerne med en kvinde, der var grebet i ægteskabsbrud; de stiller hende foran ham 4. og siger til ham: "Mester, denne kvinde er grebet på fersk gerning i ægteskabsbrud, 5. og i loven har Moses påbudt os at stene den slags kvinder; hvad siger du?" 6. Det sagde de for at sætte ham på prøve, så de kunne anklage ham. Men Jesus bøjede sig ned og

⁹ Jeres overlevering: de skriftkloges tolkninger.

¹⁰ Esajas' bog 29,13-14.

¹¹ Skuebrødene: betegnelse for 12 brød/kager, der hver sabbat blev lagt frem for "Herrens åsyn" i templet i Jerusalem.

¹² Oliebjerget: Højdedrag øst for Jerusalem

gav sig til at skrive på jorden med fingeren. 7. Da de blev ved med at spørge ham, rettede han sig op og sagde til dem: "Den af jer, der er uden synd, skal kaste den første sten på hende." 8. Og han bøjede sig igen ned og skrev på jorden. 9. Da de hørte det, gik de væk, én efter én, de ældste først, og Jesus blev alene tilbage med kvinden, som stod foran ham.

5 10. Jesus rettede sig op og sagde til hende: "Kvinde, hvor blev de af? Var der ingen, der fordømte dig?" 11. Hun svarede: "Nej, Herre, ingen." Så sagde Jesus: "Heller ikke jeg fordømmer dig. Gå, og synd fra nu af ikke mere."

10 [I den såkaldte 'Bjergprædiken' giver Jesus ifølge Matthæusevangeliet sin udlægning af Guds krav til mennesket. Denne udlægning indeholder en stærk kritik Moseloven og normerne i den traditionelle jødiske fromhed og religiøse praksis.]

[Matthæusevangeliet, kapitel 5:] 17. Tro ikke, at jeg er kommen for at nedbryde loven eller profeterne; jeg er ikke kommen for at nedbryde, men for at fuldkomme.¹³ 18. Thi sandelig siger jeg eder: før himmelen og jorden forgår, skal end ikke det mindste bogstav eller en tøddel af loven forgå – før det er sket alt sammen. 19. Derfor: den, der bryder et af de mindste blandt disse bud og lærer menneskene således, han skal kaldes den mindste i Himmeriget; men den, der holder dem og lærer andre dem, han skal kaldes stor i Himmeriget. 20. Thi jeg siger jer: hvis jeres retfærdighed ikke overgår de skriftkloges og farisæernes, kommer I slet ikke ind i Himmeriget.

20 21. I har hørt, at der er sagt til de gamle: '*Du må ikke slå ihjel, og den, som slår ihjel, er skyldig for domstolen.*'¹⁴

25 22. Men jeg siger jer, at enhver, som bliver vred på sin broder, er skyldig for domstolen; og den, som siger til sin broder: 'Raka!'¹⁵ er skyldig for det store råd; og den, som siger: 'Du dåre!' er skyldig til Helvedes ild. 23. Derfor, når du bringer din gave til alteret og dér kommer i hu, at din broder har noget imod dig, 24. så lad din gave blive dér ved alteret, og gå først hen og forlig dig med din broder, og kom så og bring din gave! 25. Skynd dig at søge forlig med din modpart, mens du er med ham på vejen, for at din modpart ikke skal overgive dig til dommeren og dommeren til retstjeneren og du blive kastet i fængsel.¹⁶ 26. Sandelig siger jeg dig: du skal ingenlunde slippe ud derfra, før du har betalt den sidste øre.

30 27. I har hørt, at der er sagt: '*Du må ikke bedrive hor.*'¹⁷

35 28. Men jeg siger jer, at enhver, som ser på en andens hustru, så han begærer hende, har allerede bedrevet hor med hende i sit hjerte. 29. Men hvis dit højre øje forarger dig, så riv det ud og kast det fra dig; thi det er bedre for dig at miste et af dine lemmer, end at hele dit legeme kastet i Helvede.³⁰ Og hvis din højre hånd forarger dig, så hug den af og kast den fra dig; thi det er bedre for dig at miste et af dine lemmer, end at hele dit legeme kommer i Helvede.

31. Der er sagt: '*Den, som skiller sig fra sin hustru, skal give hende et skilsmissebrev.*'¹⁸

¹³ Kan også oversættes "opfylde". Denne passage (vers. 17-20) er muligvis tilføjet for at nedtone Jesu efterfølgende kritik og opgør med Moseloven. Matthæusevangeliet menes især at være henvendt til jødiske kredse.

¹⁴ Jf. 2. Mos. 20,13

¹⁵ Raka: tom, tomhjerne, idiot

¹⁶ Der tænkes sandsynligvis på gældsfængsel.

¹⁷ Jf. 2. Mos. 20,14

¹⁸ Ifølge Moseloven (5. Mos. 24,1-4) kunne mænd lade sig skille fra deres hustru uden hendes samtykke, hvis han ikke brød sig om hende. Dog skulle manden udstede et skilsmissebrev, der bevidnede, at hun ikke har forladt sin mand uretmæssigt og derfor kunne gifte sig igen. Havde hun børn med sin tidligere mand, tilhørte de ham. For at

32. Men jeg siger jer, at enhver, som skiller sig fra sin hustru af anden grund end utugt, han bliver årsag til, at der bedrives hor med hende; og den, der gifter sig med en fraskilt kvinde, han bedriver hor.¹⁹

5 33. I har endvidere hørt, at der er sagt til de gamle: *'Du må ikke sværge falsk, men du skal holde, hvad du har svoret Herren.'*²⁰

34. Men jeg siger jer, at I må aldeles ikke sværge, hverken ved Himmelen, thi den er 'Guds tro-
ne', 35. eller ved jorden, thi den er 'hans fodskammel', eller ved Jerusalem, thi det er 'den store
Konges by'. 36. Du må heller ikke sværge ved dit hoved, thi du kan ikke gøre et eneste hår hvidt
eller sort. 37. Men jeres tale skal være ja, ja! nej, nej! hvad der går ud over det, er af det onde.

10 38. I har hørt, at der er sagt: *'Øje for øje, og tand for tand.'*²¹

39. Men jeg siger jer, at I må ikke sætte jer mod den, der tilføjer jer ondt, men hvis nogen giver
dig et slag på den højre kind, så vend også den anden til. 40. Og hvis nogen vil stævne dig for
retten og tage din kjortel, så lad ham også få kappen! 41. Og hvis nogen tvinger dig til at følge
ham én mil på vej, så gå to mil med ham! 42. Giv den, som beder dig, og vend dig ikke bort fra
15 den, som vil låne af dig.

43. I har hørt, at der er sagt: *'Du skal elske din næste og hade din fjende.'*²²

44. Men jeg siger jer: Elsk jeres fjender velsign dem, som forbander jer, gør godt imod dem,
der hader jer og bed for dem, som forfølger jer, 45. så I må vorde jeres himmelske Faders børn;
thi han lader sin sol stå op over onde og gode og lader det regne både over retfærdige og uret-
20 færdige. 46. Thi hvis I elsker dem, der elsker jer, hvad løn får I så? Gør ikke også tolderne det
samme? 47. Og hvis I kun hilser på jeres brødre, hvad særligt gør I så? Gør ikke også hednin-
gerne det samme? 48. Så vær da I fuldkomne, som jeres himmelske Fader er fuldkommen.

[Kapitel 6:] 1. Vogt jer for at øve jeres retfærdighed for menneskene, for at de skal lægge
mærke til jer; ellers får I ingen løn hos jeres Fader, som er i Himlene.

25 2. Derfor, når du giver almisse, må du ikke lade blæse i basun foran dig, som hyklerne gør i
synagoger og på gader for at æres af mennesker; sandelig siger jeg eder: de har allerede fået
deres løn udbetalt. 3. Men når du giver almisse, så lad ikke din venstre hånd vide, hvad din høj-
re gør, 4. for at din almisse kan være i det skjulte. Så skal din Fader, som ser i det skjulte, betale
dig.

30 5. Når I beder, skal I ikke være som hyklerne; thi de holder af at stå og bede i synagoger og på
gadehjørner for at blive set af mennesker; sandelig siger jeg eder: de har allerede fået deres løn
udbetalt. 6. Men du, når du beder, så gå ind i dit kammer og luk din dør og bed til din Fader,
som er i det skjulte, og din Fader, som ser i det skjulte, skal betale dig. 7. Men når I beder, må I
ikke lade munden løbe, som hedningerne gør; thi de mener, de bliver bønne hørt for deres mange
35 ord. 8. Dem må I derfor ikke ligne; thi jeres Fader ved, hvad I trænger til, før I beder ham.
9. Derfor skal I bede således:

sikre sin eksistens måtte den fraskilte kvinde enten vende tilbage til sin egen familie eller forsøge at blive gift sig igen. Men disse kvinder nød ikke en høj social status og var omgivet af taburegler (3. Mos. 21,7-14; 22,13; 5. Mos. 24,4).

¹⁹ Sammenhold med Matt. 19,8. Den såkaldte utugtsklausel findes dog kun i Matthæusevangeliet, mens skilsmisseforbuddet er uden forbehold i Mark. 10,2-12; Luk. 16,18; 1. Kor. 7,10-11.

²⁰ Jf. 2. Mos. 20,16

²¹ Jf. 2. Mos. 21, 23-25

²² Der findes ikke noget bud i Moseloven om at hade sin fjende. Passagen skal snarere opfattes som et opgør med forestillingen om, at næsten udelukkende er en anden jøde.

'Vor Fader, du som er i Himlene! Helliget vorde dit navn;

10. komme dit rige; ske din vilje på jorden, som den sker i Himmelen;

11. giv os i dag vort daglige brød;

5 12. og forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere;

13. og led os ikke ind i fristelse; men fri os fra det onde; thi dit er riget og magten og æren i evighed! Amen.'

14. Thi tilgiver I menneskene deres overtrædelser, vil jeres himmelske Fader også tilgive jer;

10 15. men tilgiver I ikke menneskene deres overtrædelser, vil jeres Fader heller ikke tilgive jeres overtrædelser.

16. Når I faster, skal I ikke gå med sørgmodig mine som hyklerne; thi de gør deres ansigter ukendelige, for at andre mennesker kan se på dem, at de faster; sandelig siger jeg eder: de har allerede fået deres løn udbetalt. 17. Men når du faster, så salvdit hoved og vask dit ansigt,

15 18. for at ikke andre mennesker skal se på dig, at du faster, men kun din Fader, som er i løndom, så skal din Fader, som ser i løndom, betale dig.

20 Uddragene fra Bibelen er fra den autoriserede danske oversættelse, © Det Danske Bibelselskab 1948/1992.